

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ	
1.1 Дослідження сутності перекладу.....	
1.2 Перекладацькі трансформації як чинник досягнення еквівалентності перекладу та оригіналу	
Висновки до розділу I.....	
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ	
2.1 Художній переклад як лінгвістична проблема.....	
2.2 Особливості перекладу творів німецької літератури.....	
2.3 Роман «Сканери» М. Зоннтага як об’єкт перекладу.....	
Висновки до розділу II.....	
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ «СКАНЕРИ» М. ЗОННТАГА З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ	
3.1 Лексико-семантичні трансформації при перекладі роману.....	
3.1.1 Генералізація та конкретизація при перекладі.....	
3.1.2 Антонімічний переклад.....	
3.1.3 Модуляція (смісловий розвиток).....	
3.1.4 Опущення та додавання.....	
3.2 Граматичні трансформації.....	
Висновки до розділу III.....	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Сучасний процес глобалізації позначається і на перекладі як особливому виді двомовного спілкування, що не тільки репрезентує різносторонній творчий процес, а й включає в себе багато труднощів. Одними із найбільш поширених проблем перекладу є навички використання перекладацьких трансформацій та вміння аналізувати результати міжмовних змін, порівняння текстів мови оригіналу та мови перекладу [6, с. 83].

Переклад творів художньої літератури займає окреме місце в сфері перекладу, повністю відрізняючись від перекладів інших текстів деякими граматичними, лексичними та стилістичними особливостями. Це спричиняє необхідність особливих правил та способів перекладу та їхню систематизацію.

Вибір теми нашої роботи зумовлений тим, що у межах сучасної перекладацької науки досі важливим і не цілком дослідженим аспектом дослідження залишається теоретична й практична значимість використання перекладацьких трансформацій у процесі перекладу німецьких художніх творів українською мовою.

Перекладацькі трансформації досліджувалися у працях таких вчених, як Т. Володіна, О. Рудківський, Л. Бархударов, І. Литвин, О. Ребрій, Ж.-П. Віне, В. Виноградов, С. Влахов, Н. Гарбовський, В. Демецька, Р. Зорівчак, В. Карабан, Дж. Катфорд, І. Корунець, Ю. Найда, А. Нойберт, О. Ребрій, А. Федоров, А. Фінкель, О. Чередниченко, Л. Латишев, О. Селіванова, Я. Рецкер, Дж. Лакофф, М. Джонсон та багатьох інших. Особливої уваги також потребує аналіз ролі перекладацьких трансформацій у процесі відтворення українською мовою творів художньої літератури.

Актуальність теми дослідження зумовлена загальними тенденціями перекладознавства до вивчення особливостей використання перекладацьких трансформацій, їхнього використання при перекладі з німецької на українську мову. Актуальність даного дослідження полягає у необхідності дати цілісну інтерпретацію поняття перекладу, виокремити основні види перекладацьких

трансформацій та проаналізувати особливості перекладу творів німецької літератури українською мовою.

Мета роботи – обґрунтувати основні аспекти перекладу, зокрема художнього та з'ясувати особливості перекладу роману «Сканери» М. Зоннтага з німецької мови на українську.

Досягнення поставленої мети передбачає реалізацію таких **завдань**:

- 1) дослідити сутність перекладу;
- 2) розглянути особливості перекладацьких трансформацій;
- 3) вивчити специфіку художнього перекладу як лінгвістичної проблеми;
- 4) простежити особливості перекладу творів німецької літератури;
- 5) розглянути роман «Сканери» М. Зоннтага як об'єкт перекладу;
- 6) дослідити лексико-семантичні трансформації при перекладі роману;
- 7) проаналізувати використання лексико-семантичних трансформацій при перекладі роману;
- 8) дослідити особливості використання граматичних трансформацій при перекладі роману М. Зоннтага «Сканери».

Об'єктом дослідження є німецький роман «Сканери» М. Зоннтага та його переклад українською мовою (переклад Л.-П. Стринадюк).

Предмет дослідження нашої роботи становлять особливості фразеологізмів з назвами частин тіла в англійській та українській мовах.

Методи дослідження. Для реалізації мети та поставлення основних наукових завдань виділимо такі методи дослідження:

- 1) описовий метод – для класифікації та інтерпретації структурних і функціональних властивостей перекладацьких трансформацій;
- 2) дедуктивно-індуктивний метод – для аналізу і синтезу наукових теорій і концепцій;
- 3) метод суцільної вибірки, за допомогою якого було зібрано фактичний матеріал дослідження;
- 4) зіставний метод спрямовано на встановлення спільних і відмінних рис між одиницями оригіналу і перекладу;

5) аналізу словникових дефініцій – для виявлення оточення слів та їх визначень у словниках;

б) математичних підрахунків – для встановлення відсоткового співвідношення прикладів та визначення найбільш використовуваних перекладацьких трансформацій.

Наукова новизна роботи полягає в удосконаленні дослідження передачі сукупного імпліцитного сенсу в перекладах з німецької на українську мову.

Теоретичне значення роботи полягає в подальшому дослідженні перекладацьких трансформацій як складової частини перекладознавства та визначенні способів прояву національно-культурної специфіки через мову, основні положення та висновки сприяють глибшому розумінню особливостей перекладу з німецької мови на українську.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання в подальшому дослідженні особливостей використання перекладацьких трансформацій під час відтворення німецького художнього тексту засобами української мови. Результати нашого дослідження можуть бути застосовані в написанні наукових робіт та послужити базисом для створення методичних посібників.

Матеріалом дослідження слугувало 100 пар речень з оригіналу а перекладу українською роману М. Зоннтага «Сканери».

У першому розділі «Теоретичні аспекти перекладу» детально досліджуємо сутність перекладу та особливості перекладацьких трансформацій, виокремивши їхні основні види.

У другому розділі «Теоретичні засади дослідження художнього перекладу» розглядаємо особливості художнього та аналізуємо німецький роман «Сканери» М. Зоннтага як об'єкт перекладу.

У третьому розділі «Особливості перекладу роману «Сканери» М. Зоннтага з німецької мови на українську» простежуємо специфіку використання лексико-семантичних та граматичних трансформацій.

Мета та завдання дослідження зумовили **структуру** нашої роботи, що складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 99 сторінок, із них 83 сторінки – основного тексту.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження сутності перекладу було з'ясовано, що це поняття досі стає об'єктом дослідження багатьох вчених. Кожне з них певною мірою висвітлює його важливість у житті людини. У нашій роботі послуговуємося визначенням Ю. Найди, який вважає, що переклад – це заміна компонентів чи структур однієї мови на компоненти іншої. Відповідно до того, що проблему перекладу досліджувало багато вчених, сьогодні існує значна кількість його класифікацій, які базуються на різних критеріях. Важливим питанням перекладу є проблема перекладності/неперекладності.

У процесі перекладу одну із найважливіших ролей займають перекладацькі трансформації, котрі використовують із ціллю досягнення еквівалентності перекладу та оригіналу. У дослідженні опираємося на думку М. Гарбовського, що перекладацькі трансформації – це такий процес перекладу, під час якого система сенсів, сформована в мовних формах вихідного тексту, змінюється природним способом через мовну асиметрію в більш-менш подібну систему смислів, трансформуючись у форми мови перекладу. Учені виокремлюють різні види перекладацьких трансформацій. У нашій роботі послуговуємося класифікацією Л. Бархударова, Т. Левицької, Л. Латишева, А. Фітермана та В. Комісарова, які поділяють перекладацькі трансформації на синтаксичні, морфологічні, стилістичні, змішані та семантичні.

Перекладацькі трансформації досліджують на морфологічному (частиномовна заміна; категорійна заміна; заміна морфологічних елементів за допомогою лексичних), словотвірному (словотвірне калькування; інверсія компонентів лексичної одиниці), лексичному, граматичному, синтаксичному (заміна словосполучення словом або навпаки; заміна синтаксичного зв'язку у реченнях та словосполучах; членування речень; об'єднання речень; опущення конструкцій та лексичних одиниць; додавання конструкцій та лексичних одиниць; перестановки), семантичному та фонетичному рівнях (фонографічні перекладацькі трансформації: транслітерація, транскрипція, фонографічна

заміна за традицією, їхнє поєднання; зміни ритміко-мелодійного зображення тексту за допомогою формальної трансформації).

Проблема художнього перекладу завжди була ключовою в лінгвістичних дослідженнях. Услід за Ю. Солодубом, художнім називаємо такий текст, провідною функцією котрого є естетичний вплив на реципієнта (на читача або слухача). Художній твір як ніщо інше обов'язково повинен бути пристосованим до культури іншомовної аудиторії, що є запорукою адекватного перекладу. Щоб вплинути на свідомість читача, донести власне бачення дійсності, перекладачеві перш за все необхідно звільнити позначення дійсності від мови-оригіналу, а потім наділити їй не тільки новим значенням, а й позначенням в мові перекладу, формуючи нову реальність.

Було виявлено, що у процесі художнього перекладу можуть виникнути різні труднощі. Для прикладу, зіставлення основної думки автора і контексту перекладача; проблема вірності та точності; збереження національного відтінку в перекладах художньої літератури тощо.

У процесі роботи також було з'ясовано, що художній переклад є унікальним видом перекладу, адже він є не точним відтворенням змісту тексту, а відображенням почуттів та думок автора шляхом використання іншої мови, перетворенням його образів у матеріал іншої мови.

Було також виявлено, що специфіка перекладу німецькомовної художньої літератури, а саме українською мовою, відноситься до теоретичних та практичних проблем, котрими займаються перекладознавці, літературознавці і германісти. Це спричинено тим, що німецька мова є достатньо популярною у світі. Літературний варіант німецької мови побудований на складній граматичній структурі, що пояснюється історичними процесами її формування, у зв'язку з чим процес перекладу німецьких художніх творів певною мірою ускладнюється.

Важливим виявилось те, що у процесі здійснення перекладу художнього твору перекладачеві слід дотримуватися трьох основних цілей: відтворити

індивідуальний авторський стиль; відтворити унікальність культури, яка відображена у творі; познайомити читача зі змістом твору.

Під час здійснення художнього перекладу важливим є використання таких типів трансформацій: міжмовно-еквівалентні методи транскрипції та транслітерація; парадигматичний спосіб антонімічного перекладу; синтагматичний спосіб перечленування; парадигматичний метод генералізації; деїдеоматизація.

Молодіжний роман-антиутопія «Сканери» М. Зоннтага – один із яскравих зразків німецької художньої літератури, здійснений українською мовою Любою-Параскевією Стринадюк. Однією з особливостей роману є використання автором низки посилань до класичних антиутопій О. Гакслі, Р. Бредбері та Дж. Орвелла.

Було з'ясовано, що рівень якості перекладу німецької художньої літератури практично повністю залежить від унікальності особистості перекладача, включаючи й багато прийомів, які він використовує у процесі перекладу. Конструкція мовної особистості перекладача – це різностороння нелінійна та неієрархічна система екстралінгвістичних та мовних елементів, які взаємообумовлені та взаємопов'язані. Між рівнями цієї системи не існує чітких рамок, а явища, які зображені як компоненти одного елемента, також можуть бути під впливом іншого. У той же час кожен компонент можна досліджувати у різних контекстах. Використання різних способів перекладу дають перекладачу можливість відтворити зміст оригіналу, найбільшою мірою мінімізуючи відхилення від тексту, а також виключити використання калькування або труднощів на лексичному та синтаксичному рівнях.

У процесі роботи було доведено, що антиутопічний роман «Сканери» Р. Зоннтага вдало розкриває проблеми сучасного «цифрового суспільства».

Здійснивши порівняльний аналіз оригіналу книги та його перекладу українською мовою, було виявлено використання перекладачем лексико-семантичних (генералізація, конкретизація, антонімічний переклад, модуляція (смісловий розвиток), опущення та додавання) та граматичних (заміна частини

мови, транспозиція, об'єднання речень, поділ речень, буквальний послідовний переклад та синтаксична заміна) перекладацьких трансформацій.

Було з'ясовано, що у процесі перекладу роману «Сканери» М.Зоннтага було найчастіше використано таку лексико-семантичну перекладацьку трансформацію, як модуляція (смісловий розвиток). Дещо рідше використовувалися конкретизація, додавання та опущення. Не часто використовувались перекладацькі трансформації генералізації та антонімічного перекладу.

У процесі порівняння тексту оригіналу та тексту перекладу роману М. Зоннтага «Сканери» було виявлено використання лексико-семантичних перекладацьких трансформацій генералізації та конкретизації значень. Було з'ясовано, що ці трансформації ніяким чином не псують задум автора та не опускають його ідеї та думки.

Відповідно до кількісного аналізу використання лексико-семантичних перекладацьких трансформацій у романі «Сканери» було з'ясовано, що із загальної кількості прикладів (100 одиниць), було виявлено 2 речення (2%), які відтворені за допомогою використання генералізації, 12 речень (12%) – конкретизації, 6 речень (6%) – антонімічного перекладу, 24 приклади (24%) – модуляції (сміслового розвитку), 8 прикладів (8%) – опущення, 15 прикладів (15%) – додавання.

Відповідно до кількісного аналізу використання граматичних перекладацьких трансформацій було з'ясовано, що із загальної кількості прикладів (100 одиниць), було виявлено 2 речення (2%), яке було відтворено за допомогою використання граматичної перекладацької трансформації заміни частини мови, 9 речень (9%) відтворено шляхом використання перестановки, 1 речення (1%) – об'єднання речень, 2 приклади (2%) – поділ речень, 17 прикладів (17%) – буквальний послідовний переклад, 2 речення (2%) – синтаксична заміна.

Антонімічний переклад є ефективним засобом для досягнення адекватності перекладу. У процесі дослідження особливостей використання

цього перекладацького методу на матеріалі роману М. Зоннтага «Сканери» було з'ясовано, що перекладач використовує як традиційний спосіб антонімічного перекладу (заміна позитивного значення негативним або навпаки), так і позитивацію та негативацію.

Перекладацька трансформація модуляція або смисловий розвиток активно використовується у перекладі роману М. Зоннтага «Сканери». За допомогою цього перекладацького прийому досягається адекватності українського перекладу тексту, що сприяє кращому розумінню реципієнтом основної думки автора роману.

Аналізуючи специфіку перекладу німецького роману М. Зоннтага «Сканери» українською мовою, було виявлено, що такі перекладацькі трансформації, як додавання та опущення займають важливе місце під час наближення значення тексту оригіналу до перекладу. Опущення як перекладацька трансформація дає можливість уникнути використання надлишкової інформації в українському варіанті роману, а перекладацька трансформація додавання виконує функцію конкретизування значення.

Під час аналізу особливостей використання перекладацьких прийомів під час перекладу роману «Сканери» М. Зоннтага було доведено, що перекладач вдається до застосування не тільки лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, а й до граматичних, зокрема до заміни частини мови, перестановки, об'єднання речень, поділу речень, буквального послідовного перекладу та синтаксичної заміни.

Завдяки виконанню роботи та вибору правильних методів дослідження усі завдання нашої роботи було виконано – було досягнуто мети та сформульовано ряд висновків.

Отже, ми дослідили сутність перекладу; розглянули особливості перекладацьких трансформацій; вивчили специфіку художнього перекладу як лінгвістичної проблеми; простежили особливості перекладу творів німецької літератури; розглянули роман «Сканери» М. Зоннтага як об'єкт перекладу; дослідили лексико-семантичні трансформації при перекладі роману;

проаналізували використання лексико-семантичних трансформацій при перекладі роману; дослідили особливості використання граматичних трансформацій при перекладі роману М. Зоннтага «Сканери».